

Un autor per redescobrir

Actualitat de Carles Soldevila

Quan fa cent anys del naixement de Carles Soldevila, una aproximació a la seva obra, múltiple i substanciosa, ens descobreix un escriptor que ens pot donar més d'una sorpresa.

Ofegat enmig de la llarga llista de celebracions, aniversaris i altres commemoracions que s'han acumulat l'any 1992, el centenari del naixement de Carles Soldevila havia de quedar necessàriament en un segon pla. La pregunta que es planteja llavors és: ¿s'ha de representar, editar i "commemorar" simplement perquè toca o perquè presenta algun interès per al públic actual?

Els fets són que durant tres dilluns seguits –i perquè no n'hi havia més– Carles Soldevila ha aconseguit d'omplir el Teatre Romea de Barcelona d'un públic que aplaudia satisfet, després d'haver vist l'escenificació d'un capítol de la novel·la *Fanny* i la breu peça teatral *Civilitzats, tanmateix*.

Encara que el criteri de selecció de les obres i la timidesa de l'aposta pel teatre de Carles Soldevila –relegat a un lloc marginal en la programació– no ha acabat de convèncer del tot la crítica, en general tothom ha destacat l'interès que és capaç de despertar en aquests moments, setanta anys després de la seva estrena, una obra com *Civilitzats, tanmateix*, que fa una finíssima dissecció de les hipocresies de la burgesia del seu temps.

La imatge que fins ara ha circulat de Carles Soldevila és la d'un noucentista tardà, una mica estirat, d'estil elegant però superficial, que si se salva és pel mèrit d'haver aportat una certa modernitat a la novel·la d'abans de la guerra. Però una imatge és una imatge i

aquesta és tan sols la d'un possible Soldevila: la que se n'ha fet, a base de passar-lo pel sedàs dels valors, criteris i prejudicis de torn. Rellegir ara Carles Soldevila pot donar més d'una sorpresa.

GARME PUÉRTOLAS

Hi ha un Carles Soldevila, ara pràcticament desconegut, que durant molts anys va mantenir diàriament una columna que es presentava amb el títol de "Fulls de dietari" a *La Publicitat*, fins a arribar a superar el nombre de set mil articles (de moment l'únic que pot aspirar a igualar el rècord és Josep M.

Espinàs amb la seva columna "A la vora de..." que publica a l'*Avui*). Els "Fulls de Dietari" de Carles Soldevila ens remeten a la malícia insinuant dels cronistes francesos de l'època. D'un dia a l'altre, passava del comentari sobre moda a la nota de societat, de l'esbós d'un paisatge a la crònica mundana, del comentari d'una conversa atrapada al vol a la glossa esportiva o bé a l'apunt del més petit detall negligit però significatiu del tema candent del dia.

GARME PUÉRTOLAS

Aquesta columna es va convertir en un referent generacional. Per més que li requés d'alabar els mèrits d'altri –sobretot si podien fer-li ombra–, Josep Pla no va poder evitar de reconèixer-ne el mestratge. Ho certifica així en aquest passatge del *Retrat de passaport* que va dedicar a Carles Soldevila: "Per escanyar la retòrica, Stendhal aconsellava de llegir cada dia un article del Codi Civil. Es un remei heroic i difícil: com haver de prendre a cullerades una ampolla d'oli de fet-

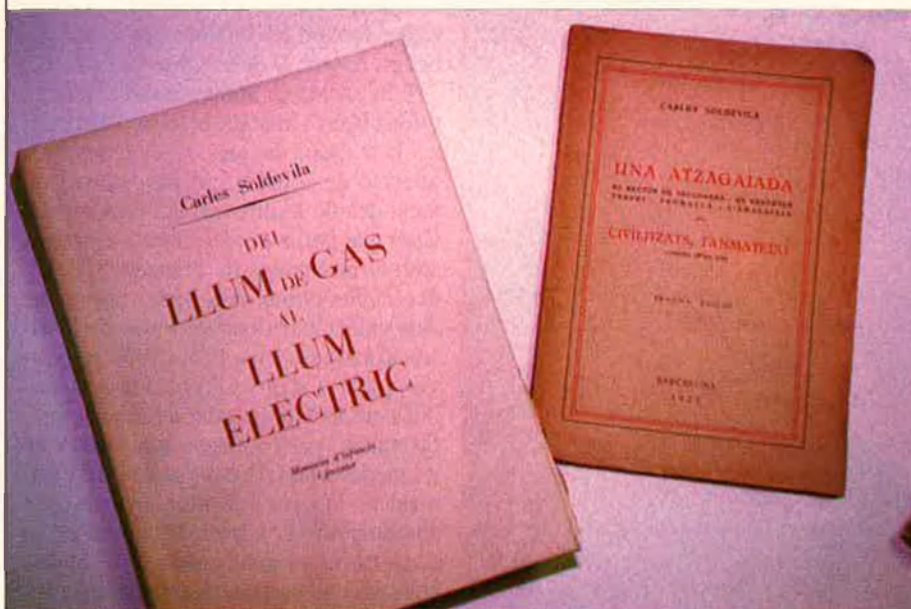
ge de bacallà. Quan vaig començar a escriure hi hagué un remei agradable: llegir el Full de dietari que Soldevila publicava (...) Sóc dels qui crec que ha ensenyat una mica a tothom a escriure amb claredat i amb gràcia".

L'escriptura de Carles Soldevila va ser potser la primera que va aconseguir que el català literari fixat per Pompeu Fabra perdés els amaneraments idealitzants a què l'havien sotmès els escriptors noucentistes que el precedien. Carner mateix li va reconèixer el mèrit d'haver "socialitzat" la llengua. No tan sols Josep Pla, sinó també Josep M. de Sagarra van trobar en la prosa de Carles Soldevila aquell model que els va permetre demore's tranquil·lament pels diaris, aquell model de prosa que ara tant els lloem.

Hi ha també un Soldevila que va provar de portar una mica de diversió, frivolidat i ironia a un teatre català que després d'Àngel Guimerà i de Santiago Rusinó no acabava de sortir del drama històric, rural o costumista. En paraules de Soldevila mateix "una certa dosi d'esperit i de lleugeresa mai no fa mal en aquest angle del Mediterrani". L'afecció al teatre, la va descobrir a París, amb el teatre de boulevard. Els models li arribaren també de França: Giraudoux o Jules Romains.

Quan Carles Soldevila va estrenar la primera obra –el *Civilitzats, tanmateix*, ara recuperada–, Josep M. de Sagarra (ens ho recorda el seu fill en la crítica que va escriure el 12 de novembre a *El País*) va qualificar-la de *petit chef d'œuvre* en la crítica que va escriure a *La Publicitat* del 20 de desembre de 1922.

Carles Soldevila es basava en els francesos, però també hi va haver algun francès que es va basar en ell. André Roussin l'any 1947 va utilitzar el plantejament de *Civilitzats, tanmateix* com a punt de partida de *La petite hutte*. Deu

CARME PUÉRTOLAS

anys després, se'n va fer una adaptació cinematogràfica a Hollywood amb Roussin de guionista, amb Mark Robson de director i amb Ava Gardner, David Niven i Stewart Granger de protagonistes. Tot plegat molt internacional, tal com li agradava a Soldevila.

Hi ha també un Soldevila contista que ningú no dubta a situar entre els millors contistes catalans. Net i precís com pocs, destil·la en els seus contes la mateixa ironia que es troba escampada pels "Fulls de dietari". Ara bé, de moment aquí el conte continua essent un gènere "menor" (¿curt?) i per tant aquesta faceta de Carles Soldevila continua essent també "menor". Ara per ara només el podem llegir fragmentàriament en antologies escolars. La reunió del conjunt dels seus contes en el volum *Històries barcelonines* només es pot trobar a biblioteques i llibreries de vell. O en les obres completes.

Hi ha també el Soldevila novel·lista que adora Gide i presenta afinitats amb Maurois. Josep Carner el va convertir en el model de novel·lista noucentista en el pròleg de *L'abrandament* (1916), encara que de fet es tractés d'una narració d'una certa extensió més que no pas d'una novel·la. Arran de la polèmica sobre la manca de novel·la que es va produir als diaris l'any 1925, Carles Soldevila va decidir de dedicar-s'hi de ple. Va escriure una trilogia de novel·les amb un protagonisme femení que dibuixa un nou model de dona moderna, desperta i amb una moral menys tancada que la que fins llavors es portava. *Fanny, Eva i Valentina* incorporen tècniques narratives innovadores, com ara el monòleg interior a la

manera de Schnitzler, i problemàtiques i personatges tocats per la moda literària de la psicologia freudiana. Aquesta incorporació als corrents novel·lístics europeus és el que fins ara s'ha valorat més de Carles Soldevila.

La recent publicació de *Moment musical* (1936) introdueix, però, un element nou en l'apreciació de l'obra novel·lística de Carles Soldevila. Pere Gimferrer la situa en el pròleg com la culminació de la seva trajectòria: "una gemma impecable, una joia gairebé inconeguda de la literatura catalana". No seria pas la primera vegada que la recepció historicista fa que, dels autors, se'n valorin les obres més representatives d'un moviment, corrent o període, mentre queden en l'oblit les obres menys programàtiques però que poden ser a la llarga més interessants. El Carner de 1957, d'això, en sap alguna cosa.

El Soldevila novel·lista va ser el que més va acusar les seqüeles literàries que va deixar la guerra civil. La desaparició d'aquella burgesia barcelonina que mirava cap a París i el seu reemplaçament (¿o potser eren els mateixos?) per una burgesia provincial que mirava cap a Madrid i s'afecionava als toros a marxes forçades el deixa sense tema. Li passa com a Sagarra: només per mitjà de les memòries podria tornar a connectar plenament amb aquella ciutat. *Del llum de gas al llum elèctric* (1951) tampoc no es pot

Tabú

Un servidor parlaria de... Però, no. És tabú. Aleshores faria... Tampoc. És tabú. En fi, em dedicaré a ... Menys-encara. És tabú.

Ah, senyor, malgrat els segles que ens separen de la civilització dels indis comanxes o dels aborígens d' Austràlia, vivim voltats de tabús. No pots estirar un braç, ni bellugar un peu sense tocar-ne un. I hi ha cosa més nefanda que tocar l'intangible?

No m'agrada usar mots que no comprenquin un gran nombre dels meus possibles lectors. Ja sé que si em deixava menar sempre d'aquest petit escrúpol, acabaria escrivint en un estil d'ínfima qualitat, i no deixo de preveure que si tots els escriptors adoptessin el criteri d'escriure amb paraules perfectament conegudes per la majoria de possibles lectors, la literatura s'empanetania, la filosofia desapareixeria i totes les ciències toparien amb grosses dificultats per fer llur via.

No hi ha altre remei sinó manllevar de tant en tant paraules extraordinàries, neologismes, arcaïsmes, vocables científics. Cal fer-ho sense abusar, sota una autèntica pressió de la necessitat material d'expressar amb exactitud una idea nova o sota el

noble desig de ferir una fibra amagada de la sensibilitat. El que cal és no usar mots savis o rars per mera pederantia.

Jo avui he començat per col·locar-vos la paraula *tabú*. No us ofendreu si, estalviant-vos la feina d'acudir a un diccionari, us dic aproximadament el que significa aquest mot?

Per als pobles primitius (i tots els pobles a una hora o altra en són, de primitius) hi ha un rengle de coses el contacte de les quals és prohibit. Són coses sagrades, coses que inspiren una temença sagrada.

"Les restriccions tabú -explica Freud- són força diferents de les prohibicions morals o religioses. No deriven de cap manament diví, sinó que extrauen d'elles mateixes llur autoritat".

He parlat de coses? També hi ha moltes persones que són tabú i, especialment, molts animals que per lleis misterioses han vingut a posseir aquest impressionant caràcter.

Carles Soldevila

Text tret de "Fulls de Dietari"
(*La Publicitat*)

trobar fora de les biblioteques o dels llibreters de vell. O de les obres completes.

Hi ha encara un Soldevila cosmopolita i refinat que va assumir la tasca d'uropeïtzar la burgesia del país. Ja sigui des de la direcció de la col·lecció Biblioteca Univers; des de la direcció del Conferentia Club que portava intel·lectuals europeus amb el mecenatge de Francesc Cambó; des de les nombroses traduccions; des dels manuals d'urbanitat o des de la direcció entre els anys 1924 i 1936 de la revista *D'ací d'allà*, l'únic "magazine" il·lustrat de l'època, amb un disseny gràfic acurat i uns continguts que anaven de les modes a l'art d'avantguarda i del parament de la casa a la literatura europea contemporània. Carles Soldevila es va convertir en el divulgador d'uns models culturals que barrejaven sofisticació i frivolitat amb tolerància i liberalisme. Versàtil, prolífic i encara amb moltes facetes per descobrir, Carles Soldevila ens queda ara mateix força lluny; potser justament per això ja no el trobem ni enganxat ni anacrònic. El podem tornar a llegir.

Anik Lapointe
Manel Ollé

 El Cangur 145
272 pàgines
edicions
62

MANUEL DE PEDROLO

CARTES A JONES STREET

Dins el cicle «Temps obert» Daniel Bastida explica la seva vida i la seva circumstància històrica a un amic que viu als Estats Units a través d'un extens epistolari.

 El Cangur 146
112 pàgines
edicions
62

ISABEL-CLARA SIMÓ
BRESCA

Històries sobre l'amor. Amors creadors i amors destructors, en una varietat gairebé infinita.

COL·LECCIÓ UNIVERSAL DE BUTXACA

De venda a totes les llibreries

